

فصلنامه روستا و توسعه، سال 14، شماره 2، تابستان 1390، صفحات 139-164

تجربه دهیاری‌ها، موانع توفیق و کارکردهای آنها: مطالعه موردی دهیاری‌های شهرستان سلسله در استان لرستان

احسان حسنونند و اسماعیل حسنونند*

تاریخ دریافت: 1388/10/20 تاریخ پذیرش: 1389/5/9

چکیده

دهیاری‌ها به علت تازگی در بنیان، دارای مشکلات مختلفی هستند که پرداختن به این مشکلات و آگاهی از آنها موجب کارایی بیشتر و خدمت‌رسانی بهتر این نهاد می‌شود. پژوهش حاضر در صدد بررسی موانع توفیق دهیاری‌ها بوده است. این پژوهش از نوع تحقیق پیمایشی است و با استفاده از تکنیک پرسشنامه به جمع‌آوری اطلاعات پرداخته است. جامعه آماری از کلیه دهیاران شهرستان سلسله در استان لرستان تشکیل شده است. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که از میان متغیرهای مورد بحث، متغیر موانع و مشکلات اجرایی و پشتیبانی بیشترین تأثیر را در عدم توفیق دهیاری‌ها دارد و مشکلات مالی، اجتماعی، مشکلات مربوط به شخص دهیار و مشکلات قانونی در رده‌های بعد قرار دارند.

کلیدواژه‌ها: مدیریت روستایی / دهیاری‌ها / سلسله (شهرستان).

* * *

* به ترتیب، نویسنده مسئول و کارشناس ارشد توسعه روستایی، دانشگاه تهران؛ و دانشجوی کارشناسی ارشد توسعه روستایی، دانشگاه تهران (smail_hasanvand@yahoo.com).

مقدمه

عدم تحقق اهداف برنامه‌های توسعه در مناطق شهری و روستایی کشورها در چند دهه گذشته صاحب‌نظران توسعه روستایی را بر آن داشت تا در رویکرد خود، برنامه‌ریزی‌های متمرکز و از بالا به پایین را در توسعه روستایی کنار گذاشته و برای عناصر و منابع بومی در فرایند توسعه در قالب سرمایه انسانی و اجتماعی اهمیت بیشتری قائل شوند. «الگوی توسعه از پایین، با رویکرد توسعه مشارکتی که در آن مشارکت به صورت غایی و ابزاری در آن ایفای نقش می‌کند با مواردی چون افزایش تولید و بهره‌وری، تحقق فرصت‌های برابر، دسترس به منابع قدرت، دسترسی به خدمات و نهادهای تولید، اشتغال سودمند، تقویت و اعتلاء، اعتماد به نفس و خوداتکایی، توازن بوم شناختی و... قرابت دارد. چنین الگویی در حوزه توسعه روستایی خود را با راهبرد توسعه همه جانبه نشان داده که در آن تحقق و اجرای آن مشارکت سازمان یافته و مؤثر یک جامعه در قالب سازمانهای غیردولتی مهمترین نقش را ایفا می‌کند. سازمانهایی که متشکل از گروهی از افراد هم هدف هستند که به صورت داوطلبانه و غیرانتفاعی و بدون وابستگی به دولت با تشکیلات و سازماندهی متناسب در جهت نیل به اهداف معینی فعالیت می‌نمایند» (غفاری، 1380: 5-6). ناکارآمدی دیوانسالاری‌های عریض و طویل دولتی در کشورهای در حال توسعه که عمدتاً در نقاط جغرافیایی خاصی تمرکز یافته اند و عدم آگاهی واقع بینانه از مشکلات و خواسته‌های مناطق مختلف کشور و عدم تجانس برنامه‌ریزی‌ها و خواسته‌های واقعی مردم، لزوم تفویض اختیارات به واحدهای محلی را ایجاب می‌نماید. لذا عدم آگاهی مردم از ماهیت، کارایی و اثربخشی پروژه‌ها، فقدان احساس نیاز به مردم، بی‌اعتمادی نسبت به مجریان و فقدان همکاری و مشارکت مردم در اجراء و نگهداری پروژه‌ها را می‌توان به عنوان مهمترین و عمده‌ترین عوامل مؤثر در ناکامی پروژه‌های توسعه دانست. بنابراین در عصر مشارکت، همکاری آزادانه و آگاهانه اساسی‌ترین و بنیانی‌ترین عامل توسعه است. در این مقاله ضمن بیان تحلیلی از تحولات اخیر در نظام مدیریت روستایی ایران، موانع توفیق و مشکلات دهیاری‌ها و نیز کارکردهای آن مورد بحث قرار گرفته است.

طرح مسئله

در برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور، رویکرد تمرکززدایی از وظایف دستگاه‌های دولتی به عنوان یکی از رویکردهایی است که در عرصه جهانی تجربه شده است. در تدوین برنامه سوم توسعه کشور، ضمن آگاهی از مضار تمرکز تصدی‌های غیرضرور در بدنه دولت، در چندین ماده قانونی تلاش گردید تا زمینه واگذاری برخی از وظایف اجرایی دستگاه‌های دولتی به نهادهای عمومی غیردولتی و محلی فراهم گردد. در حوزه مدیریت و برنامه‌ریزی شهری، ماده 136 و در حوزه مدیریت و برنامه‌ریزی روستایی، بند 2 ماده 137 قانون برنامه سوم به این امر توجه شده و در سایر قوانین نیز پشتوانه‌های مالی تفویض و واگذاری اموری که جنبه محلی دارند از دستگاه‌های دولتی به سازمان‌ها و نهادهای محلی (شهرداری‌ها و دهیاری‌ها) پیش‌بینی شده است.

آخرین قانون در زمینه مدیریت روستایی در ایران تحت عنوان قانون «تشکیلات، وظایف و انتخاب شوراهای اسلامی کشوری و انتخاب شهرداران» در سال 1375 به تصویب رسید. براساس این قانون، مدیریت روستا همچنان بر عهده شورای اسلامی روستا است. (کلانتری، 1384). پس از تصویب این قانون، مشکلات اجرایی مدیریت روستایی سبب شد تا در سال 1377 با تصویب قانونی تحت نام «تأسیس دهیاری‌های خودکفا در روستاهای کشور» به وزارت کشور اجازه داده شود تا برای اداره امور روستاها، سازمانی به نام دهیاری تصویب کند. با اصلاح قانون وظایف، تشکیلات و انتخابات شوراهای اسلامی در سال 1382، تجربه اجرایی جدیدی در عرصه مدیریت روستایی شکل گرفت که همان راه‌اندازی دهیاری‌ها بود (سازمان دهیاری‌های وزارت کشور، 1384). باید اشاره کرد گرچه در حال حاضر با تشکیل و تأسیس دهیاری‌ها بخش عمده‌ای از مشکلات کلان مدیریت روستایی که ناشی از نادیده گرفتن مقام اجرایی و تغییرات مداوم ساختاری بوده به اتمام رسیده است، اما مسائلی باقی می‌ماند که لازم است تا نسبت به حل یا کاهش آنها اقدام کرد. عمده این مسائل به نو بودن تشکیلات دهیاری بر می‌گردد. «نعمتی و بدری (1386)» وجود ساختارهای مناسب

اداری و تشکیلاتی، اعطای کمک‌های دولتی، ارائه خدمات اداری و مالی، آموزش‌های لازم، مشارکت اهالی، جمعیت زیاد روستا و در نتیجه، اعتبارات بیشتر را، ضامن بقاء و ادامه حیات دهیاری می‌دانند و نبود یا کمبود آنها را موجب شکست و عدم توفیق دهیاری‌ها می‌داند. «قدیری معصوم و ریاحی، 1383» مشکلات این تجربه نوپا را، تامین منابع مالی پایدار، عدم ضمانت اجرایی، نیاز به آموزش‌های تخصصی و سازو کارهای مشارکت و شراکت مردم روستا در امور، عدم مدیریت واحد روستایی، عدم توجه به فرهنگ مدنی و سرمایه اجتماعی، فقدان تجهیزات، ابزارها و تأسیسات و... می‌دانند. بنا به همین موضوع رویکرد اصلی در مدیریت روستایی و تشکیل سازمان دهیاری‌ها را می‌توان در این نکته متمرکز کرد که، بدون توجه به این مسایل در روستاها، تقریباً تمامی برنامه‌ها را با شکست مواجه می‌سازد و لذا توجه به این امر چه در بعد کلان و چه در ابعاد خرد ضرورتی انکارناشدنی است. از آنجا که تثبیت موقعیت سازمانی و تشکیلاتی دهیاری‌ها، نیازمند مطالعه و ارزیابی شرایط حاکم بر جامعه روستایی و تجزیه و تحلیل تجربیات موجود در این زمینه است، این تحقیق درصدد است تا به ارزیابی این موضوع از جنبه‌های مختلف بپردازد. لذا سوال اصلی تحقیق را می‌توان چنین بیان نمود که مسایل و مشکلات دهیاری‌ها کدامند؟ کدام عوامل مانع توفیق دهیاری‌ها می‌شود؟

چارچوب مفهومی پژوهش

مدیریت روستایی قبل از انقلاب اسلامی

« نظام حکومتی در ایران طی قرون طولانی و بر حسب شرایط جغرافیایی و امنیتی و اجتماعی کشور «نظام استبداد شاهی» و یا به تعبیر ماکس وبر پاتریمونالیسم بوده و با غلبه یکسویه این نظام با ارتشی حرفه ای عملاً شرایطی فراهم آمده بود که ایرانیان خصوصاً روستاییان برای تأمین امنیت از جمله مهاجمان و حفظ قدرت، قدرت استبداد را ضروری می‌دانستند. با وجود استبداد، پدیده‌های گوناگونی که با مردم سالاری رابطه دارند، فرصت عرض اندام به کف نمی‌آوردند» (موسوی، 1381:90). با پیروزی انقلاب

مشروطه و به دست گرفتن قدرت نسبی از سوی مشروطه خواهان، تمرکز قدرت شاه و دربار و تمرکزگرایی دیرینه در ایران در ابعاد و جنبه‌های گوناگون، جای خود را به تمرکززدایی و توزیع قدرت داد. این تمرکززدایی نه تنها در نظام سیاسی بلکه در نظام خرده نظام اداری کشور نیز بروز نمود (مدیرشانه چی، 1379:68). جنبش مشروطیت، دگرگونی‌های مختلفی را در سطح جامعه روستایی ایران موجب گردید. «قانون تشکیل ایالات و ولایات و دستورالعمل حکام» از جمله این مواردند. بر طبق این قانون اداره امور ده به کدخدا واگذار شده است که با رضایت ساکنان ده و تصویب مباشر و مالک و امضای نایب الحکومه انتخاب می‌شد (طالب، 1376:7-6). نخستین قدم در راه اصلاح امور اجتماعی و عمران روستاها و نیز بهبود وضع ساکنان دهات از سال 1316 با تصویب قانون عمران برداشته شده و وزارت کشور با تأسیس اداره‌ای با عنوان اداره‌ای با عنوان اداره عمران و اصلاحات، اجرای برنامه عمران دهات را به موجب قانون مذکور بر عهده گرفته، که این قانون از سال 1320 اجرا گردیده است (رمضانی، 1350:12، به نقل از ازکیا و غفاری، 1383:112). انجام اصلاحات ارضی قبل از هر چیز درصدد حذف قدرت سیاسی مالکین بود. تشکیل شرکت تعاونی روستایی از یک طرف و ایجاد و ایجاد انجمن‌های ده از طرف دیگر دو اقدام عمده‌ای بودند که دولت در جهت پرکردن خلاء ناشی از حذف مالک انجام داد (طالب، 1376:46). در اواخر دوره پهلوی وزارتخانه جدید، تشکیلات مدیریت روستایی را متحول ساخت و در سال 1353 قانون جدید تشکیل انجمن ده و دهبانی را به تصویب رساند. در این زمان، اداره امور دهستان که متشکل از چند ده مرتبط با هم تشکیل می‌شد، بر عهده دهدار بود و دهداران معمولاً از میان نامزدهای گزینش شده از سوی مرکز (وزارت کشور) انتخاب می‌شدند. با این حال، شرایط عمومی ده بر عهده انجمن ده بود که اعضای آن متناسب با تعداد جمعیت روستا با رأی مستقیم مردم ده انتخاب می‌شدند. از ویژگی‌های مدیریت روستایی در سال‌های آخرین دوره پهلوی حذف کدخدا از مدیریت ده، حذف مدیریتی مالکان در روستاها، تغییرات در قوانین مربوط به مدیریت روستایی از جمله

تحولات قانون مربوط به خانه انصاف در سال 1356 قابل توجه و تأمل است (قدیری معصوم و ریاحی، 1383).

مدیریت روستایی پس از انقلاب اسلامی

با پیروزی انقلاب اسلامی و تشکیل جهادسازندگی و تصویب قوانین مربوط به احیاء و واگذاری زمین (هیأت‌های هفت نفره) و همچنین بنیاد مسکن انقلاب اسلامی، شوراهای روستایی، خانه همیارروستا، مشاع‌های تولیدی و شورای عمران، روستائیان کشور با نهادهای تازه که نمایندگان انقلاب بودند، آشنا شدند (طالب، 1376: 76-48). جهادسازندگی در سال 1358 آغاز به کار کرد. قسمت اعظم فعالیت‌های عمران و آبادی روستاها و مناطق محروم کشور به عهده این سازمان واگذار شد. می‌توان گفت بی‌شک جهادسازندگی در بین مراکز اجرایی طلایه‌دار و پیشتاز حرکت عمرانی در روستا بوده و نقش برجسته‌ای را ایفا نموده است (آسایش، 1383: 72). در سال 1361 مجلس شورای اسلامی، قانون تشکیلات شورای اسلامی را به تصویب رسانید. در قانون مزبور انجام انتخابات شوراهای اسلامی را به جهادسازندگی واگذار نمودند (طالب، 1376: 88). تأسیس دهیاری‌ها در روستاها را می‌توان نقطه عطفی در تاریخ مدیریت روستایی به شمار آورد. زیرا از هنگام دخالت دولت در مدیریت روستاها و تأسیس انجمن ده همواره مدیریت آنها بر عهده انجمن یا شورای ده بوده است. با تأسیس دهیاری‌ها علاوه بر شورای روستا به عنوان قانونگذار و تصویب کننده برنامه‌های عمران روستایی، مدیریت اجرایی امور روستا نیز به عهده دهیاری‌ها گذاشته شده است. آنچه بدیهی است این موضوع است که الگوی تأسیس دهیاری در روستاها برگرفته از ساختار کنونی مدیریت شهری کشور است که دو نهاد شورای شهر و شهرداری در آن حضور دارند (سازمان دهیاری‌های وزارت کشور، 1384). این نهاد اجرایی و مدیریتی جدید در روستاها زیر نظر شورای اسلامی فعالیت می‌کنند و وظایف متعدد خدماتی و عمرانی را به عهده دارند. دهیاری‌ها با توجه به موقعیت محل و با درخواست اهالی از سوی شورا برای مدت 4 سال انتخاب می‌شوند و به صورت خودکفا با شخصیت حقوقی مستقل همانند شهرداری‌ها به عنوان نهاد عمومی غیردولتی مشغول کار می‌گردند. دهیاری‌ها به عنوان سازمان‌های عمومی غیردولتی که اداره امور

محلی را با نظارت روستاییان از طریق شوراهای اسلامی به انجام می‌رسانند، در حوزه و عرصه امور عمومی و خدمات عمومی و وظیفه‌مند هستند (اکبری، 1382: 1). دهیاری‌ها موظف هستند تا در حیطه این قانون وظایف و مسؤولیت‌های خود را در 48 بند که به قرار زیر مشخص شده است انجام دهد: (سازمان دهیاری‌های وزارت کشور، 1384).

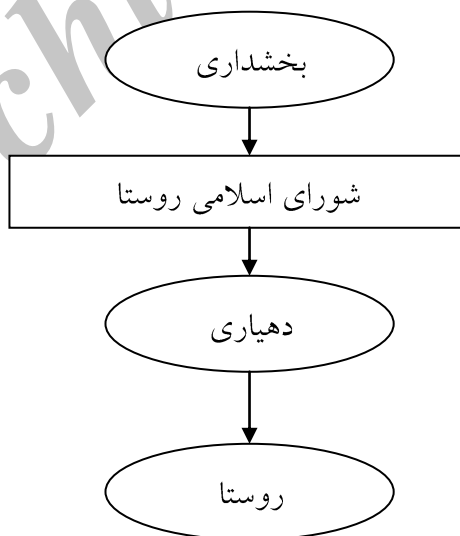
جدول 1- وظایف دهیار

1- حفظ و نگهداری از منابع طبیعی واقع در حریم روستا
2- فراهم نمودن زمینه‌های ایجاد خیابان‌ها، پارکها، فضای سبز و... و همکاری در زمینه طرح بهسازی روستا
3- نظافت، نگهداری و تسطیح معابر و انهار عمومی و... و لایروبی قنوات و تأمین آب و روشنایی روستا
4- کمک در احداث تأسیسات تولید و توزیع آب، برق و مخابرات و تعیین نرخ...
5- ایجاد و سازماندهی غسلخانه و گورستان و...
6- صدور پروانه برای ساختمان‌ها
7- همکاری در نگهداری و تسطیح راه‌های واقع در حریم ارضی
8- تأمین اراضی مورد نیاز مرتبط با اهداف و وظایف دهیاری‌ها
9- پیشنهاد نامگذاری اماکن و معابر و تأسیسات روستا
10- همکاری با دستگاههای ذیربط در جهت تهیه و اجرای طرح هادی روستا و...
11- اجرای طرح‌های عمرانی در چارچوب طرح هادی
12- کمک به شورا در خصوص بررسی و شناخت کمبودها، نیازها و نارساییهای اجتماعی، اقتصادی، عمرانی و...
13- تشویق و ترغیب روستاییان به توسعه صنایع دستی و اهتمام به ترویج توسعه و بازاریابی محصولات روستا
14- تهیه تعرفه عوارض
15- وصول عوارض مصوب مراجع قانونی
16- اهدا و قبول اعانات و هدایا به نام روستا
17- انجام معاملات دهیاری
18- حفظ بناها و آثار باستانی با تشریح مساعی سازمان میراث فرهنگی و اداره، احداث و نگهداری و بهره‌برداری از تأسیسات عمومی، فرهنگی، ورزشی و رفاهی روستا
19- معرفی خانواده‌های بی‌سرپرست و بی‌بضاعت به سازمان بهزیستی و کمیته امداد
20- معرفی محصولات کشاورزی و تولیدات صنعتی و صنایع دستی روستا در مراکز شهرها
21- پیگیری و مساعدت در جهت ایجاد مؤسسات فرهنگی، خیریه و صندوق‌های قرض‌الحسنه
22- مراقبت و اهتمام کامل در نصب برگه بر روی و جلوگیری از فروش اجناس فاسد
23- شناسایی زمینه‌های اشتغال و مساعدت در جهت تأمین کار برای افراد جویای کار
24- جلوگیری از تکدی‌گری و واداشتن متکدیان به کار
25- برآورد تنظیم و ارائه بودجه سالانه دهیاری و متمم و اصلاح آن به شورا جهت تصویب
26- بهبود وضع زیست‌محیطی روستا
27- تشویق و ترغیب روستاییان به انجام اقدامات در جهت سیاست‌های دولت
28- مراقبت بر وضعیت بهداشتی گرمابه‌ها، نانوایی‌ها، قصابی‌ها و... و معرفی اماکن غیربهداشتی به

مسولان

- 29- مراقبت بر بهداشت ساکنان روستا و تشریک مساعی با وزارت بهداشت برای واکسیناسیون
- 30- مراقبت بر اجرای مقررات بهداشتی و حفظ نظافت و تأمین بهداشت روستا
- 31- همکاری در جلوگیری از شیوع بیماری‌های انسانی و حیوانی واگیردار
- 32- تسهیل دسترسی مردم روستا به آرد و نان مرغوب
- 33- پیگیری و ایجاد زمینه نظارت بر امور بهداشتی روستا از قبیل کشتار بهداشتی دام و عرضه گوشت
- 34- مراقبت، حفظ و نگهداری اموال و تأسیسات عمومی روستا
- 35- اجرای مقررات دهیاری که جنبه عمومی دارد و به تصویب شورای اسلامی رسیده لازم‌الرعایه است.
- 36- مشارکت و همکاری با شورا در جهت پیگیری اجرای طرح‌های عمرانی
- 37- اعلام فرامین و قوانین دولتی مربوط و پیگیری حسن اجرای آنها
- 38- همکاری با سازمانها و نهادهای دولتی و ایجاد تسهیلات لازم برای ایفای وظایف آنها
- 39- ارسال گزارش‌های درخواست شده به شورا در موعد مقرر
- 40- حضوردهیار برای پاسخگویی به سوالات شورا
- 41- ارسال گزارش ماهانه فعالیت‌های دهیاری به شورا
- 42- اجرای مصوبات شورا
- 43- همکاری با شورای بخش و بخشداری به منظور بررسی و صدور پروانه کسب
- 44- گزارش پیشرفت یا عدم پیشرفت فیزیکی طرحها به شورا و بخشدار و پیشنهاد راهکار
- 45- همکاری با واحدهای امدادسانی در هنگام وقوع حوادث و سوانح طبیعی
- 46- ثبت موالید و متوفیات و تهیه امار مربوط
- 47- همکاری با نیروی انتظامی برای اجرای مقررات عمومی و حفظ نظم
- 48- اتخاذ تدابیر لازم برای حفظ روستا از خطر سیل، حریق و رفع خطر بناها و....

منبع: سازمان دهیاری‌های وزارت کشور (1384).

نمودار 1- مدیریت روستایی پس از تأسیس دهیاری‌ها

منبع: مهدوی و نجفی کانی، 1384.

براساس آمار و ارقام موجود، تعداد مجوزهای صادرشده برای تأسیس دهیاری‌ها در شهرستان سلسله تا تاریخ 88/2/30، 100 مورد بوده است. با توجه به اینکه 136 روستای بالای 20 خانوار در این شهرستان وجود دارد، نسبت مجوزهای صادرشده به کل این روستاها 73٪ درصد است (استانداری لرستان، معاونت امور عمرانی، دفتر امور روستایی، 1388). با توجه به نوپا بودن این تجربه مدیریتی و وظایف عمده آن که در صفحات قبل نامبرده شد، این تحقیق هدف خود را شناسایی موانع و مشکلات دهیاری‌های و کارکرد آنها در این شهرستان قرار داده است.

جدول 2- تعداد مجوزهای صادر شده برای دهیاری‌های شهرستان سلسله تا اردیبهشت

88

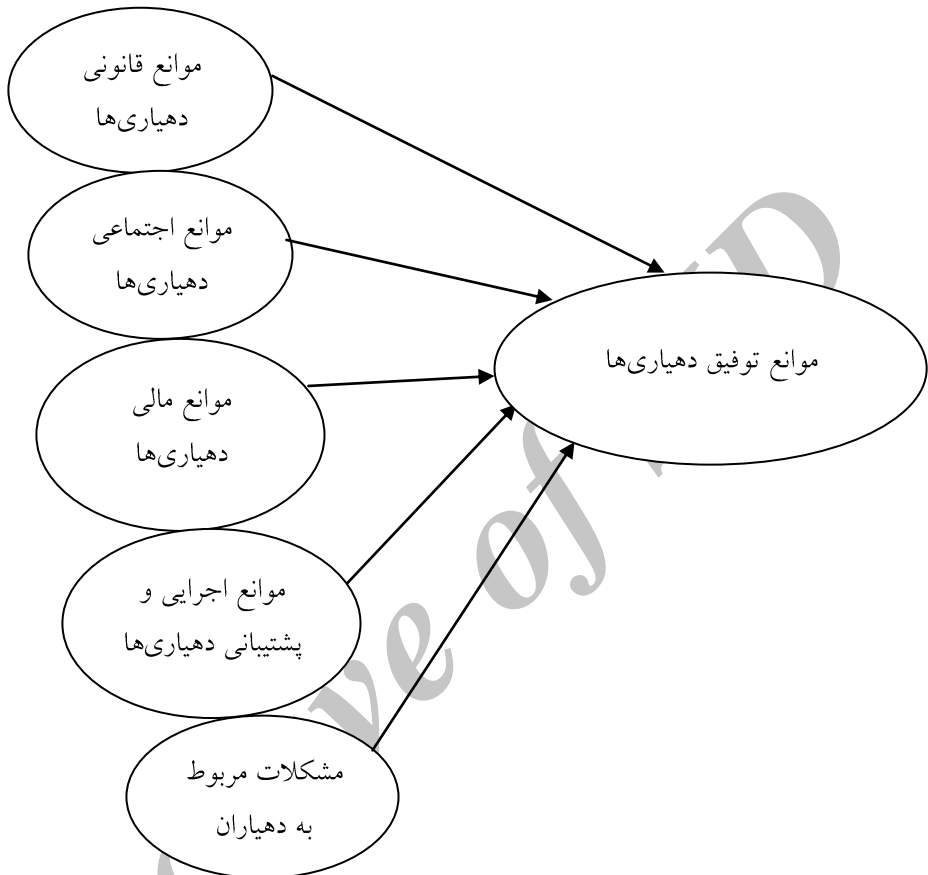
ردیف	بخش	دهستان	تعداد مجوزهای صادر شده
1	مرکزی	قلعه مظفری	24
2	مرکزی	هنام	15
3	مرکزی	یوسفوند	20
4	مرکزی	دوآب	15
5	فیروزآباد	فیروزآباد	24
6	فیروزآباد	قلایی	2

منبع: استانداری لرستان، معاونت امور عمرانی، دفتر امور روستایی، 1388.

مطالعات پیشین

«قدیری معصوم و ریاحی، 1383) در پژوهش خود به بررسی محورها و چالش‌های مدیریت روستایی در ایران پرداخته‌اند. آنها معتقدند که با وجود مشارکت روستاییان در

بعد از انقلاب در مدیریت روستایی، اما در عمل در هر دو مقطع قبل و بعد از انقلاب با موفقیت‌ها و چالش‌هایی روبرو بوده‌اند. آنان مشکلات این تجربه نوپا را، تامین منابع مالی پایدار، عدم ضمانت اجرایی، نیاز به آموزش‌های تخصصی و سازو کارهای مشارکت و شراکت مردم روستا در امور، عدم مدیریت واحد روستایی، عدم توجه به فرهنگ مدنی و سرمایه اجتماعی، فقدان تجهیزات، ابزارها و تأسیسات و... می‌دانند. «مهدوی و نجفی کانی، 1384» در تحقیق خود ضمن بررسی مسائل مدیریتی روستا در ایران و تبیین چگونگی تشکیل دهیاری‌ها، نقاط قوت و ضعف آنها را مورد تجزیه و تحلیل قرار داده‌اند. آنان به منظور بیان عملکرد دهیاری‌های تأسیس شده به عنوان مطالعه موردی، اهم فعالیت‌های عمرانی و خدماتی 329 دهیاری استان آذربایجان غربی را مورد بحث و بررسی قرار داده‌اند. «نعمتی و بدری، 1386» نیز در تحقیق خود در استان گلستان و با بهره‌گیری از روش توصیفی تحلیلی نشان داده‌اند که عوامل ساختاری، اجتماعی و اقتصادی رابطه تنگاتنگی با میزان موفقیت دهیاری‌ها در روستاهای کوچک دارد. علاوه بر این یافته‌های آنان حاکی از آن بود که دهیاری‌ها در روستاهای پرجمعیت به دلیل دریافت سرانه اعتبار بیشتر موفق‌تر از روستاهای کوچک عمل کرده‌اند (چوبچیان و دیگران، 1386). در تحقیقی به بررسی عوامل مؤثر بر عملکرد دهیاری‌های استان گیلان پرداخته‌اند. یافته‌های آنان حاکی از آن بود که متغیرهای همکاری سازمان‌ها، رضایت شغلی دهیار، همکاری شوراهای اسلامی، مشارکت مردمی، میزان شرکت دهیاران در کلاس‌های آموزشی، تجهیزات و امکانات دهیاری، درآمد دهیار، موقعیت مکانی روستا، مشورت دهیار با رهبران محلی و اعضاء شورا، داشت 0ن سابقه مدیریت روستایی در خانواده و انگیزه دهیار برای توسعه روستا به ترتیب بیشترین اثر را بر عملکرد دهیاری‌های استان گیلان داشتند.

نمودار 2- مدل تحلیلی تحقیق

منبع: یافته‌های تحقیق

فرضیه‌های تحقیق

- به نظر می‌رسد موانع و مشکلات قانونی، باعث عدم توفیق دهیاری‌ها می‌شود.
- به نظر می‌رسد موانع و مشکلات اجتماعی، مانع توفیق دهیاری‌ها می‌شود
- به نظر می‌رسد موانع و مشکلات مالی باعث عدم توفیق دهیاری‌ها می‌شود
- به نظر می‌رسد موانع و اجرایی و پشتیبانی دهیاری‌ها، مانع توفیق آنها می‌شود.
- به نظر می‌رسد مشکلات و ضعف شخص دهیار باعث عدم توفیق دهیاری می‌شود.

روش‌شناسی

این تحقیق از نوع پیمایشی است و جهت گردآوری داده‌ها از پرسشنامه استفاده شده است. جامعه آماری تحقیق حاضر را کلیه دهیاران شهرستان سلسله تشکیل می‌دهند. تعداد دهیاران در این شهرستان 100 مورد است. برای انتخاب نمونه از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای متناسب استفاده شده است و با توجه به تعداد دهیاری‌های هر دهستان، تعداد نمونه از هر دهستان انتخاب می‌شود. برای تعیین حجم نمونه از فرمول کوکران استفاده گردیده است که حجم نمونه 73 دهیاری تعیین گردید. برای سنجش قابلیت اعتماد یا پایایی ابزار تحقیق از روش آلفای کرونباخ استفاده شده است. میزان آلفای کرونباخ برای گویه‌های موانع قانونی دهیاری‌ها 0/76 درصد، گویه‌های موانع اجتماعی دهیاری‌ها 0/72 درصد، گویه‌های موانع مالی 0/78 درصد، گویه‌های موانع اجرایی و پشتیبانی دهیاری‌ها 0/82 درصد و برای گویه‌های موانع مربوط به دهیاران 0/75 درصد می‌باشد.

جدول 3- تعریف عملیاتی موانع توفیق دهیاری‌ها

ردیف	متغیر	تعریف عملیاتی
1	موانع قانونی	مشکل قانونمند نبودن فعالیت‌های دهیاری‌ها- مشکل نارسایی قانون دهیاری‌ها مشکل عدم رعایت قوانین و مقررات- مشکل ضعف و سستی قانون دهیاری‌ها مشکل محدودیت اختیارات قانونی دهیاری‌ها
2	موانع اجتماعی	رضایت از کار به عنوان دهیار- ارزش و اهمیت دهیاری نزد مردم- اختلافات قومی و طایفه‌ای - جلب مشارکت مردم توسط دهیار- هماهنگی و انسجام بین مردم و دهیار- میزان احساس امنیت توسط دهیار- میزان احساس آسایش و آرامش توسط مردم
3	موانع مالی	محدودیت مالی و بودجه ای - چند شغله بودن دهیارها- نداشتن منبع درآمد دهیارها- عدم پرداخت حقوق و مزایا به دهیار
4	موانع اجرایی و پشتیبانی	عدم ضمانت اجرایی- عدم همکاری مدیران اجرایی- توانایی دهیاری برای پاسخگویی به مطالبات مردم- مشکل آموزش دهیاری‌ها
5	مسائل مربوط به شخص دهیار	میزان تجربه دهیار در موفقیت - تخصص دهیار در میزان موفقیت- سطح تحصیلات دهیار در میزان موفقیت

منبع: یافته‌های تحقیق

یافته‌های تحقیق

اطلاعات بدست آمده از دهیاران جامعه نمونه نشان می‌دهد که کمترین و بیشترین سن دهیاران به ترتیب 28 و 56 سال و میانگین سنی آنها 34 سال است. باید اشاره کرد که کلیه دهیاران این شهرستان مرد بوده و یک دهیار زن وجود ندارد. نگارنده در تحقیق دیگری با عنوان «موانع اجتماعی مشارکت سازمان‌یافته زنان در مدیریت روستایی» عمده این موانع را غلبه فرهنگ پدرسالاری ذکر کرده است. سطح تحصیلات نیز از متغیرهایی است که می‌تواند در موفقیت دهیاران مؤثر باشد. یافته‌های تحقیق حاکی از آن است که 3 درصد دهیاران دارای سواد خواندن و نوشتن، 7 درصد دارای تحصیلات ابتدائی، 12 درصد دارای مدرک سیکل، 44 درصد دارای مدرک دیپلم، 7 درصد دارای مدرک فوق دیپلم و 27 درصد دارای مدرک لیسانس هستند. همچنین یافته‌های تحقیق نشان داد که 27 درصد از دهیاران جامعه نمونه بیکار، 38 درصد دارای شغل آزاد، 12 درصد کشاورز، 11 درصد کارمند دولت، 2 درصد دامدار و بقیه دانشجو و کارگر بودند.

در این قسمت به توصیف متغیرهای مورد بررسی پرداخته می‌شود. برای توصیف از شاخص‌های آماری متناسب استفاده شده است.

ارزیابی نسبت به مسائل و مشکلات قانونی دهیاری‌ها

جدول زیر توزیع ارزیابی نسبی دهیاران را نسبت به مسائل و مشکلات قانونی دهیاری‌ها و نیز شاخص مرکزی میانگین را جهت مقایسه نشان می‌دهد.

جدول 4- توزیع فراوانی ارزیابی نسبت به مسایل و مشکلات قانونی دهیاری‌ها

میانگین	جمع	ارزیابی نسبی					گویه
		خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	
3/57	100 71	8/6 6	14 10	18/3 13	8 40 29	18/3 13	مشکل قانونمند نبودن فعالیت‌های دهیاری‌ها
3/61	100 70	7/2 5	17 12	21/5 15	30 21	24/3 17	مشکل نارسایی قانون دهیاری‌ها
1/4	100 72	9/8 7	5 21 15	35 25	20 14	15/2 11	مشکل عدم رعایت قوانین و مقررات
3/5	100 71	7/2 5	4 15 11	18/3 13	6 36 26	22/5 16	مشکل ضعف و سستی قانون دهیاری‌ها
4/2	100 73	13/4 10	2 23 17	33 24	8 17 13	12/6 9	مشکل محدودیت اختیارات قانونی دهیاری‌ها
3/8							میانگین

منبع: یافته‌های تحقیق

جدول فوق میانگین نظرات 73 دهیار جامعه نمونه را نشان می‌دهد. داده‌ها به ترتیب مشکل محدودیت اختیارات قانونی دهیاری‌ها با میانگین 4/2، مشکل عدم رعایت قوانین و مقررات با میانگین 4/1، مشکل نارسایی قانون دهیاری‌ها با میانگین 3/61، مشکل قانونمند نبودن فعالیت‌های دهیاری‌ها با میانگین 3/57، مشکل ضعف و سستی قانون دهیاری‌ها با میانگین 3/5 را نشان داده و میانگین کلی این متغیر 3/8 می‌باشد. با توجه به اینکه میانگین کلی بیشتر از حد متوسط می‌باشد، بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که مشکلات قانونی، یکی از مسایل و مشکلات عمده دهیاری‌ها و مانعی بر سر راه موفقیت آنها می‌باشد.

ارزیابی نسبت به مسایل و مشکلات اجتماعی دهیاری‌ها

جدول زیر توزیع ارزیابی نسبی دهیاران را نسبت به مسائل و مشکلات اجتماعی دهیاری‌ها و نیز شاخص مرکزی میانگین را جهت مقایسه نشان می‌دهد.

جدول 5- توزیع فراوانی ارزیابی نسبت به مسایل و مشکلات اجتماعی دهیاری‌ها

میانگین	جمع	ارزیابی نسبی					گویه
		خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	
4/31	100 72	20 15	18 13	32 23	8 13 10	15/2 11	رضایت از کار به عنوان دهیار
3/72	100 73	7 5	15 11	40 29	19 14	19 14	ارزش و اهمیت دهیاری نزد مردم
4/63	100 71	17 12	5 29 21	28 20	5 15 11	11 8	اختلافات قومی و طایفه‌ای
3/58	100 73	8/6 6	6 13 10	27/3 20	5 31 23	19 14	جلب مشارکت مردم توسط دهیار
3/39	100 70	5/8 4	3 14 10	20 14	4 31 22	28/5 20	میزان احساس امنیت توسط دهیار
3/59	100 71	9/5 7	14 10	22/5 16	30 21	24 17	میزان احساس آسایش و آرامش توسط مردم
3/78	100 72	6/5 5	21 15	32 23	5 19 14	21 15	هماهنگی و انسجام بین مردم و دهیار
3/85							میانگین

منبع: یافته‌های تحقیق

داده‌ها به ترتیب مشکل اختلافات قومی و قبیله‌ای با میانگین 4/63، میزان رضایت از کار به عنوان دهیار با میانگین 4/31، مشکل هماهنگی و انسجام بین مردم و دهیار با میانگین 3/78، ارزش و اهمیت دهیاری نزد مردم با میانگین 3/72، میزان احساس آسایش و آرامش توسط مردم با میانگین 3/59، جلب مشارکت مردم توسط دهیار با میانگین 3/58 و میزان احساس امنیت توسط دهیار با میانگین 3/39 را به عنوان مشکلات اجتماعی دهیاری‌ها نشان داده و میانگین کلی این متغیر برابر با 3/85

می‌باشد. این متغیر نیز بیش از حد متوسط بوده و می‌توان چنین نتیجه گرفت که متغیر موانع اجتماعی می‌تواند مانع توفیق دهیاری‌ها شود.

ارزیابی نسبت به مسایل و مشکلات مالی دهیاری‌ها

جدول زیر توزیع ارزیابی نسبی دهیاران را نسبت به مسائل و مشکلات مالی دهیاری‌ها و نیز شاخص مرکزی میانگین را جهت مقایسه نشان می‌دهد.

جدول 6- توزیع فراوانی ارزیابی نسبت به مسایل و مشکلات مالی دهیاری‌ها

میانگین	جمع	ارزیابی نسبی				گویه
		خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	
4	100	6/8	1/1	32/8	4/4	محدودیت مالی و بودجه ای
	73	5	30	24	16	
3/81	100	2/7	5/5	41	6/6	چند شغله بودن دهیارها
	73	2	20	30	24	
4/87	100	19	37	24/6	6/6	نداشتن منبع درآمد دهیارها
	73	14	27	18	13	
3/99	100	11	3	28/7	5/5	عدم پرداخت حقوق و مزایا به دهیار
	73	8	23	21	20	
4/19						میانگین

منبع: یافته‌های تحقیق

یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که مسایل و مشکلات مالی دهیاری‌ها به ترتیب نداشتن منبع درآمد دهیاری‌ها با میانگین 4/87، محدودیت مالی و بودجه ای با میانگین 4، عدم پرداخت حقوق و مزایا به دهیار با میانگین 3/99 و چند شغله بودن دهیارها با میانگین 3/81 بوده و میانگین کلی این متغیر 4/19 می‌باشد. شاخص میانگین نشان

می‌دهد که مسایل و مشکلات مالی دهیاری‌ها بسیار شدید بوده و به عنوان مهمترین مانع توفیق دهیاری‌ها ذکر شده است.

ارزیابی نسبت به مسایل و مشکلات اجرایی و پشتیبانی دهیاری‌ها

جدول زیر توزیع ارزیابی نسبی دهیاران را نسبت به مسائل و مشکلات اجرایی و پشتیبانی دهیاری‌ها و نیز شاخص مرکزی میانگین را جهت مقایسه نشان می‌دهد.

جدول زیر نشان می‌دهد که عمده‌ترین مسایل و مشکلات اجرایی و پشتیبانی دهیاری‌ها به ترتیب میزان توانایی دهیاری برای پاسخگویی به مطالبات مردم با میانگین 4/53، مشکل آموزش دهیاری‌ها با میانگین 4/33، عدم ضمانت اجرایی با میانگین 3/78 و عدم همکاری مدیران اجرایی با میانگین 3/71 بوده و میانگین کلی متغیر 4/08 می‌باشد. میانگین این متغیر بیشتر از حد متوسط بوده و می‌تواند مانعی در راه توفیق دهیاری‌ها باشد.

جدول 7- توزیع فراوانی ارزیابی نسبت به مسایل و مشکلات اجرایی و پشتیبانی دهیاری‌ها

میانگین	جمع	ارزیابی نسبی					گویه
		خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	
3/78	100	8/3	5/19	27/7	25	19/5	عدم ضمانت اجرایی
	72	6	14	20	18	14	
3/71	100	2/7	22	34/3	26	15	عدم همکاری مدیران اجرایی
	73	2	16	25	19	11	
4/53	100	15/5	1/28	28/1	3/18	11	توانایی دهیاری برای پاسخگویی به مطالبات مردم
	71	10	20	20	13	8	
4/33	100	13/7	3/34	20/5	8/17	13/7	مشکل آموزش دهیاری‌ها
	73	10	25	15	13	10	
4/08							میانگین

منبع: یافته‌های تحقیق

ارزیابی نسبت به مسایل و مشکلات شخص دهیار

جدول زیر توزیع ارزیابی نسبی دهیاران را نسبت به مسائل و مشکلات شخص دهیار و نیز شاخص مرکزی میانگین را جهت مقایسه نشان می‌دهد.

جدول 8- توزیع فراوانی ارزیابی نسبت به مسایل و مشکلات شخص دهیار

میانگین	جمع	ارزیابی نسبی					گویه
		خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	
3/76	100	7	23/6	23/6	25	20/8	میزان تجربه دهیار
	72	5	17	17	18	15	
3/51	100	5/8	14	31	22/5	26/7	تخصص دهیار
	71	4	10	22	16	19	
4/37	100	14/2	20	34/2	17/1	18/5	سطح تحصیلات دهیار
	70	10	14	24	12	13	
3/88							میانگین

منبع: یافته‌های تحقیق

با توجه به داده‌های جدول فوق می‌توان نتیجه گرفت که به ترتیب سطح تحصیلات دهیار با میانگین 4/37، میزان تجربه دهیار با میانگین 3/76 و تخصص دهیار با میانگین 3/51 از مهمترین مسایل و مشکلات دهیاران بوده و میانگین کلی آن 3/88 می‌باشد. از آنجا که میانگین از حد متوسط بیشتر است می‌توان نتیجه گرفت که مشکلات مربوط به شخص دهیار می‌تواند مانعی مهم در موفقیت دهیاری‌ها باشد.

تحلیل رگرسیون

در تحلیل رگرسیون از رگرسیون گام به گام استفاده شده است. زیرا ویژگی روش مذکور این است که در آغاز با مقایسه تمام متغیرهای مستقل، مهم‌ترین عامل را وارد معادله کرده و آن را به عنوان مهم‌ترین عامل و عاملی که بیشترین قدرت تبیین متغیر وابسته را دارد، در نظر می‌گیرد، این روند همچنان در گام‌های دیگر تکرار می‌شود تا وقتی که هیچ متغیر مستقلی توانایی ورود به معادله خط رگرسیون را نداشته باشد.

جدول 9- خروجی معادله رگرسیون

مراحل	متغیر وارد شده	R ²	B	Beta	T	Sig T
گام اول	مشکلات اجرایی و پشتیبانی	0/252	0/187	0/280	4/250	0/000
گام دوم	مشکلات مالی	0/435	0/156	0/261	4/122	0/000
گام سوم	مشکلات اجتماعی	0/575	0/166	0/248	3/456	0/000
گام-چهارم	مشکلات شخص دهیار	0/695	0/124	0/224	2/780	0/011
گام پنجم	مشکلات قانونی	0/765	0/11	0/194	2/354	0/021

منبع: یافته‌های تحقیق

نتایج حاصل از رگرسیون گام به گام نشان می‌دهد که از میان 5 متغیر وارد شده به مدل، متغیر موانع و مشکلات اجرایی و پشتیبانی با ضریب تعیین $0/252(R^2)$ بیشترین تأثیر را بر متغیر وابسته داشته است و توانسته است 25/2 درصد از آن را تبیین کند. به ترتیب متغیرهای مشکلات مالی 18/3 درصد، متغیر مشکلات اجتماعی 14 درصد، متغیر مشکلات مربوط به شخص دهیار 12 درصد و متغیر مشکلات قانونی 7 درصد متغیر وابسته را تبیین کرده‌اند. در مجموع تمام متغیرها 76/5 درصد از واریانس متغیر وابسته را تبیین کرده‌اند.

بررسی وضعیت دهیاری‌های شهرستان سلسله

شهرستان سلسله طبق سرشماری سال 1385، حدود 73819 نفر جمعیت دارد. این شهرستان همانگونه که گفته شد دارای 100 دهیاری می‌باشد. بخش مرکزی و فیروزآباد هر کدام با داشتن 24 دهیاری، بیشترین تعداد دهیاری را دارا هستند.

اعتبارات و شاخص توزیع آن بین دهیاری‌های دهستان فیروزآباد

از آنجا که مهمترین دغدغه دهیاری‌ها، مسایل و مشکلات مالی عنوان گردیده است به بررسی اعتبارات و کارکرد عمده دهیاری‌ها در دهستان فیروزآباد می‌پردازیم. علت انتخاب این دهستان، این بوده است که دارای بیشترین تعداد دهیاری و نیز بیشترین

تعداد خانوارهای بالای 20 خانوار در شهرستان سلسله می‌باشد. جدول 10، لیست واریز اعتبارات دهیاری‌های دهستان فیروزآباد به تفکیک ردیف اعتباری در سال 87 را نشان می‌دهد.

Archive of SID

جدول 10- لیست واریز اعتبارات دهیاری‌های دهستان فیروزآباد به تفکیک ردیف اعتباری
در سال 87

ردیف اعتباری	از محل تبصره 1 ماده 6 و تبصره 3 ماده 2										جمع	رقم به هزار ریال	
	کسب به بودجه		قضای سبز	ساماندهی گورستان	کمک به تجهیز دهیاری	دفع بهداشتی زیاده		بهرسازی	دولت	سفر هیئت روستایی			مشکل نهضت حل
	کسب به بودجه	کسب به بودجه				مطالعه	انجرا						
1	-	15000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	15000	فیروزآباد
2	-	15000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	15000	فیروزآباد
3	-	15000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	15000	فیروزآباد
4	-	15000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	15000	فیروزآباد
5	-	15000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	15000	فیروزآباد
6	-	15000	-	-	-	-	95000	-	-	-	-	110000	فیروزآباد
7	-	5000	-	-	-	-	45000	-	-	-	-	50000	فیروزآباد
8	-	10000	-	-	-	-	-	-	-	100000	-	110000	فیروزآباد
9	-	10000	-	-	-	-	-	-	100000	-	-	110000	فیروزآباد
10	-	5000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5000	فیروزآباد
11	-	5000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5000	فیروزآباد
12	-	5000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5000	فیروزآباد

رقم به هزار ریال	از محل سایر	از محل تبصره 1 ماده 6 و تبصره 3 ماده 2										ردیف			
		جمع	نهیست حال	مشکل روستایی	سفر هیئت دولت	پهسازی	اجرا	مطالعه	کمک به تجهیز دهجاری	ساماندهی گورستان	قضای سبز		کمک به بودجه	دهجاری	دهستان
50000	-	-	-	-	45000	-	-	-	-	-	5000	سربند قلاچی	قلاچی	فیروزآباد	13
10000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10000	ذیریان	فیروزآباد	فیروزآباد	14
35000	-	-	-	-	-	-	-	-	25000	-	10000	سراب شیخ عالی	فیروزآباد	فیروزآباد	15
5000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5000	کهریز	فیروزآباد	فیروزآباد	16
5000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5000	آب باریک سفلی	فیروزآباد	فیروزآباد	17
95508	-	-	-	-	85508	-	-	-	-	-	10000	ده آقا	فیروزآباد	فیروزآباد	18
70000	-	-	-	-	60000	-	-	-	-	-	10000	پیر محمد شاه	فیروزآباد	فیروزآباد	19
5000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5000	تیمور سوری علیا	فیروزآباد	فیروزآباد	20
5000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5000	تیمور سوری سفلی	فیروزآباد	فیروزآباد	21
55000	-	-	-	-	50000	-	-	-	-	-	5000	سبل هابیل	فیروزآباد	فیروزآباد	22
140000	-	-	-	-	130000	-	-	-	-	-	10000	اصلاشاهی	فیروزآباد	فیروزآباد	23
100000	100000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	بنگی	فیروزآباد	فیروزآباد	24
1045508	200000	100000	100000	510508	-	-	-	-	25000	-	210000	جمع			

منبع: استانداری لرستان، دفتر امور روستایی، 1388.

در سال 1387 در مجموع بالغ بر 1/045/508 هزار ریال به دهستان فیروزآباد اختصاص یافت. شاخص مهم توزیع اعتبار بین دهیاری‌های این دهستان میزان جمعیت می‌باشد. باید گفت که در اکثر روستاهای نمونه طرح‌های هادی روستایی اجرا یا در حال اجرا می‌باشد. بنیاد مسکن انقلاب اسلامی طرح‌هایی را که کمتر از 50/000/000 میلیون ریال هزینه داشته باشد خود از محل بودجه دهیاری‌ها انجام می‌دهد. در جدول زیر شرح عملیات و برآورد ریالی پروژه‌های پیمانی از محل اعتبارات دهیاری بخش فیروزآباد آورده شده است.

جدول 11- شرح عملیات و برآورد ریالی پروژه‌های پیمانی از محل اعتبارات دهیاری بخش فیروزآباد در سال 87

ردیف	نام روستا	جدول M	سنگ‌کاری M3	خاکبرداری M3	ساب بیس M3	بیس M3	آسفالت M2	پل فلزی Kg	اعتبار (ریال)
1	اصلاشاه		650						230/000/000
2	آبباریک علیا	250	100					1000	120/000/000
3	عدل آباد	500							140/000/000
4	پیرمحمدشاه			450	300	150	1500		130/000/000
5	سیل هایل		105						37/000/000
6	رومشته	100						1000	45/000/000
7	محمدآباد	240							60/000/000
8	بتکی	300	350						200/000/000

منبع: استاندارد لرستان، دفتر امور روستایی، 1388.

در مجموع می‌توان فعالیت‌های عمرانی و خدماتی صورت گرفته یا در دست اقدام در دهیاری‌های این دهستان را به شرح زیر ذکر کرد:

- تهیه و اجرای طرح‌های توسعه کالبدی و فیزیکی روستا
- تهیه و اجرای طرح هادی روستایی (تعریض معابر، احداث پل)
- روشنایی معابر

- تجهیز دهیاری‌ها به ماشین‌آلات عمرانی و خدماتی مانند لودر، نیشان، تراکتور و موتورسیکلت
- تهیه و اجرای طرح‌های محیطی و بهداشتی
- تهیه و اجرای طرح‌های جمع‌آوری زباله
- ساماندهی گورستان
- توسعه فضای سبز (ایجاد پارک‌های روستایی)

بحث و نتیجه‌گیری

اگرچه عملکرد دهیاری‌های جامعه نمونه نشان می‌دهد که امروزه دهیاری‌ها می‌توانند نقش مهمی در راستای توسعه روستایی ایفاء نمایند و با تشکیل و تأسیس دهیاری‌ها بخش عمده‌ای از مشکلات کلان مدیریت روستایی که ناشی از نادیده گرفتن مقام اجرایی و تغییرات مداوم ساختاری بوده به اتمام رسیده است، اما مسائلی باقی می‌ماند که لازم است تا نسبت به حل یا کاهش آنها اقدام کرد؛ چرا که در صورت عدم توجه به این مسائل در روستاها، تقریباً تمامی برنامه‌ها را با شکست مواجه می‌سازد. هدف این تحقیق بررسی چالشها و کارکرد دهیاری‌ها در شهرستان سلسله می‌باشد. از میان پنج مشکل و چالش پیش روی دهیاری‌ها به ترتیب مشکلات مالی دهیاری‌ها، مشکلات اجرایی و پشتیبانی، مشکلات شخص دهیار، مشکلات اجتماعی دهیاری‌ها و مشکلات قانونی دهیاری‌ها مهمترین موانع موفقیت دهیاری‌ها عنوان شده است. نتایج تحلیل رگرسیون نیز حاکی از آن بود که حدود 76 درصد از این متغیر توسط متغیرهای مستقل تبیین شده است.

یافته‌های تحقیق نشان داد که مشکلات قانونی دهیاری یکی از موانع توفیق دهیاری‌هاست. تداخل وظایف دهیاری‌ها و شوراها اسلامی از مسائلی است که در مطالعه میدانی به وضوح قابل مشاهده بوده و باعث ایجاد تنش میان دهیاری‌ها و شوراها روستایی گردیده است. از سوی دیگر قوانین مبهم، فقدان سنت‌های دموکراتیک و نظام اداری متمرکز و بی‌انعطاف از دیگر مشکلات قانونی دهیاری‌هاست.

مطالعه «قدیری معصوم و ریاحی، 1383»، نیز یافته‌های این تحقیق را تأیید می‌کند. آنها عدم وجود مدیریت واحد روستایی و ضمانت اجرایی را از مشکلات قانونی دهیاری‌ها می‌دانند.

مسائل و مشکلات اجتماعی نیز از مهمترین مسائل و مشکلات به شمار می‌رود. نزاع‌های محلی و دسته‌جمعی در قالب کشمکش‌های طایفه‌ای و چند دستگی‌های محلی از مهمترین این عوامل هستند. از سوی دیگر تعارض‌های سنتی و نهادی شده میان جوامع کوچنده عشایری و جوامع یکجانشین روستایی نیز بر تشدید این اختلافات افزوده است. مهم‌ترین دلایل این وضعیت به فقدان اعتماد اجتماعی کافی و انسجام اجتماعی واقعی در نقاط روستایی باز می‌گردد که خود محصول وجود نابرابری‌ها، تبعیض‌ها و چند دستگی‌های قومی و طایفه‌ای در روستاها است. عدم آگاهی مردم از ماهیت، کارایی و اثر بخشی پروژه‌ها، فقدان احساس نیاز به مردم، بی‌اعتمادی نسبت به مجریان و فقدان همکاری و مشارکت مردم در اجراء و نگهداری پروژه‌ها را می‌توان به عنوان مهمترین و عمده‌ترین عوامل مؤثر در ناکامی پروژه‌های توسعه دانست. اگر بتوان با برنامه‌ریزی‌های اجتماعی متناسب، شرایط لازم برای ارتقاء فرهنگی روستاها و افزایش انسجام اجتماعی در روستاها را فراهم ساخت، می‌توان امیدوار بود که بتدریج از موانع موجود در زمینه گسترش مشارکت‌های جمعی، کاسته شود. تحقیقات انجام گرفته دیگر نیز یافته‌های این تحقیق را تأیید می‌کنند. «قدیری معصوم و ریاحی، 1383» و «مهدوی و نجفی کانی، 1384» عدم مشارکت مردم را از عوامل شکست مدیریت‌های روستایی دانسته و مشارکت مردم را در توفیق آن امری اجتناب‌ناپذیر می‌دانند.

مسائل و مشکلات مالی دهیاری‌ها به عنوان مهمترین مشکل دهیاری‌ها ارزیابی شده است. در واقع می‌توان گفت نه تنها دهیاری‌ها بلکه، تمام نهادهای محلی با این چالش روبرو هستند. دهیاری‌ها نیز از این قاعده مستثنی نبوده و نیازمند منابع مالی و حمایت‌های دولتی هستند. علاوه بر حمایت‌های دولتی، دهیاری‌ها نیز می‌توانند با جلب و جذب منافع جدید درآمدی و ابتکاری از اعتبارات عمرانی دهیاری‌ها و اعمال

سیاستهای جدید مدیریت مشارکتی، درآمد دهیاری‌ها را افزایش دهند. نتایج همه تحقیقات دیگر نیز مشکلات مالی را از اهم مشکلات در توفیق مدیریت‌های روستایی می‌دانند.

مسائل و مشکلات اجرایی و پشتیبانی دهیاری‌ها از دیگر موانع توفیق دهیاری‌ها بودند. متأسفانه اکثر ادارات و عوامل اجرایی دولت، قوانین و عزم خود را همسو با مدیریت‌های روستایی قرار نداده و در این خصوص آموزش‌های لازم را ندیده است. از سوی دیگر مکانیزم‌های همراهی با آنها را طرح و تدوین نکرده و به کار نبسته است. نکته دیگر عدم تناسب قدرت و مسئولیت در مدیریت‌های روستایی است. ایجاد بستر و شرایط لازم برای انتقال و افزایش قدرت مدیریت‌های روستایی (بوئزه دهیاری‌ها)، تدوین مکانیزم‌های اجرایی این فرآیند، طراحی نظام آموزشی مناسب برای دهیاران، به روز و کارآمد کردن فرآیند آموزش می‌تواند مشکلات اجرایی و پشتیبانی دهیاری‌ها را تخفیف دهد. آموزش دهیاری‌ها و افزایش آگاهی و دانش دهیاران نسبت به موقعیت دهیاری‌ها، درک جامعه در حال توسعه و ضرورت بکارگیری نیروهای مستعد و کارا در جهت توسعه کشور، امنیت و رفاه را به همراه داشته و موجبات تداوم استقلال کشور در همه جنبه‌ها می‌شود. نتایج تحقیقات دیگر نیز یافته‌های این تحقیق را تأیید می‌کند. مسایل و مشکلات مربوط به شخص دهیار از دیگر مسایل دهیاری‌ها بود. نیروی انسانی ورزیده و آموزش‌دیده از جمله عواملی است که می‌تواند موفقیت دهیاری‌ها را تضمین کند. نتایج تحقیق حاکی از آن بود که 66 درصد از جامعه نمونه، دارای مدرک زیر دیپلم می‌باشند. در نتیجه تأمین اطلاعات و دانش لازم و ایجاد توانمندی‌های ضروری برای ایفای نقش دهیاری به نحوی که در قانون پیش‌بینی شده نگردیده است. بنابراین آموزش‌های برنامه‌ریزی شده و منظم جهت آماده‌سازی دهیاران ضروریست. نتایج تحقیقات دیگر نیز یافته‌های تحقیق حاضر را تأیید می‌کند. «قدیری معصوم و ریاحی، 1383»، «مهدوی و نجفی کانی، 1384»، «چوپچیان و دیگران، 1386» نیز نیروی انسانی ورزیده و آموزش‌دیده، برگزاری دوره‌های آموزشی مرتبط با شرح وظایف دهیار را از عوامل توفیق دهیاری‌ها می‌دانند.

منابع

- آسایش، حسین (1383)، برنامه‌ریزی روستایی در ایران، تهران، پیام نور.
- ازکیا، مصطفی و غفاری، غلامرضا (1383)، توسعه روستایی، تهران، نشر نی.
- استانداری استان لرستان (1388)، آمار دهیاری‌ها، دفتر امور روستایی. خرم آباد: استانداری استان لرستان.
- اکبری، غضنفر (1382)، مدیریت روستایی، ماهنامه دهیاری‌ها، شماره 1، تهران وزارت کشور، دفتر امور دهیاری‌ها
- چوبچیان، شهلا و دیگران (1386)، عوامل مؤثر بر عملکرد دهیاری‌های استان گیلان، فصلنامه روستا و توسعه، 10(2).
- سازمان دهیاری‌های وزارت کشور (1384)، مجموعه قوانین و مقررات دهیاری‌ها چاپ اول، تهران، انتشارات سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور.
- طالب، مهدی (1376)، مدیریت روستایی در ایران، تهران، دانشگاه تهران.
- غفاری، غلامرضا (1380)، بررسی موانع اجتماعی فرهنگی مؤثر بر مشارکت اجتماعی - اقتصادی سازمان یافته (در قالب NGOها) در جامعه روستایی ایران، مطالعه موردی روستاهای شهرستان کاشان، تهران، مؤسسه مطالعات و تحقیقات اجتماعی.
- قدیری معصوم، مجتبی و ریاحی وحید (1383)، بررسی محورها و چالشهای مدیریت روستایی در ایران، فصلنامه پژوهشهای جغرافیایی، سال سی و هشتم، شماره 50.
- کلانتری، خلیل (1384)، جامعه‌شناسی روستایی، تهران، دانشگاه پیام نور.
- مدیرشانه‌چی، محسن (1379)، تمرکزگرایی و توسعه نیافتگی در ایران معاصر، تهران، مؤسسه خدمات فرهنگی رسا.
- موسوی، سید طاهر (1381)، شوراها نهادی برای توزیع قدرت، تهران، مجموعه مقالات و سخنرانی‌های همایش شورای اسلامی. انتشارات پژوهش‌های جامعه
- مهدوی، مسعود و نجفی کانی، علی‌اکبر (1384)، دهیاری‌ها، تجربه‌ای دیگر در مدیریت روستاهای ایران، فصلنامه پژوهشهای جغرافیایی، سال سی و هفتم، شماره 53.
- نعمتی، مرتضی و بدری، سیدعلی (1386)، ارزیابی نقش کارکردی نظام نوین مدیریت روستایی، فصلنامه پژوهشهای جغرافیایی، سال سی و نهم، شماره 59.